Nr. 8. *Brașov*, 15 (27) Iuliŭ 1887. **Anul II.**

ȘCÓLA ȘI FAMILIA

FÓIĂ PENTRU PĂRINȚĬ ȘI ÎNVĔȚĂTORĬ.

ESE DE DOUĔ ORĬ PE LUNĂ.

Redactorĭ: ***Ioan Popea*** *și* ***Andreiŭ Bârseanu.***

Abonamentul: Pentru **Austro-Ungaria** pe an 3 fl.; pe $^1/_2$ an 1 fl. 60 cr.; pe $^1/_4$ an 1 fl. — Pentru **România** pe an 10 leĭ; pe $^1/_2$ an 5 leĭ.

Abonamentele sĕ fac la administratorul foiĭ **Ión Dariu**, în Brașov. — Manuscriptele sĕ trimit unuia dintre redactorĭ tot în Brașov.

Cuprinsul: Invĕțătorul ca om al sciinței. — Gimnasiile germane. — Moneda. — Sentințe din Arthur Schopenhauer. — Din »Cartea de cetire« pentru gimnasiĭ, școle reale etc. — Pribégul (Poesie). Bibliografie. — Diverse. Convocare.

Invĕțătorul ca om al sciinței.

Multe și însemnate sûnt datorințele unuĭ învĕțător în genere, și în deosebĭ ale unuĭ învĕțător român. El trebue să fie crescĕtorul și instructorul tinerimeĭ, un model de caracter și de viață morală pentru toți ceĭ de prin prejurul sĕŭ, în frunte la tóte lucrurile bune, și cel maĭ înverșunat dușman al lucrurilor rele, păgubitóre și nepotrivite pentru societatea omenéscă. Mintea luĭ trebue să fie totdéuna ageră, activitatea luĭ neobosită și curagiul luĭ neînfrânt.

Tóte aceste cerințe trebue el să le îndeplinéscă, la tóte aceste pretensiunĭ ale societățiĭ trebue să corespundă în modul cel maĭ esact, décă voesce să nu rĕmână cu nimic dator față de înalta sa chemare.

Dar nu este destul numaĭ cu atâta. Afară de aceste cerințe de căpetenie, ce sĕ pun necondițional fiecăruĭ învĕțător, sûnt și altele, ce e drept de o ordine maĭ secundară, dar care de asemenea nu trebuesc lăsate din vedere din partea nicĭ unuĭ învĕțător consciențios.

Anume, între altele, literatura nóstră națională, sciința românéscă încă nu sûnt indiferente față de învĕțătorul român, ci'și cer și ele tributul cuvenit.

„Cum?“, va întreba cine-va. „Are sciința și literatura

dreptul de a face aceste pretensiuni? . . . Nu cum-va este vorba, ca învĕţătorul să încalece, vrênd-nevrênd, pe înaripatul Pegasus şi să sĕ suie între ceĭ nemuritorĭ? . . . Dar décă ḑeescul bidiviŭ nu va voì să sĕ supună, saŭ décă va arunca pe călăreţ cât colo de pe spatele sale, ca odinióră pe nenorocitul Bellerophon?“

Să ne înţelegem cum sĕ cade.

E lucru firesc, că şi dela învĕţător, ca dela orĭ şi care alt om, nu sĕ pot pretinde lucrărĭ, pentru care nu are o deosebită dispoziţiune sufletéscă; aşa d. e. nu sĕ póte pretide să alcătuéscă cine scie ce dramă saŭ poemă, saŭ să născocéscă vre-o nouă teorie filosofică. Cu tóte acestea literatura şi sciinţa aŭ óre-care cercurĭ în nemărginitele lor terene, în care învĕţătorul sĕ póte încerca fără de nicĭ o grijă şi în care póte face cele maĭ însemnate servicĭĭ.

Invĕţătorul român nu are decât să privéscă împrejurul sĕŭ, în satul saŭ cătunul, în care petrece, şi va descoperí o bogată comóră, ce abia aşteptă să fie desgropată.

In pausele, ce le face în instrucţiunea sa, de va fí cu băgare de sémă la copíiĭ şi copilele, ce s'aŭ aşeḑat în grupe pe pajiştea din curtea şcóleĭ, el va auḑí admirabile *povestirĭ* despre Fĕt-frumos, Iléna Cosânḑéna, Pipĕruş-voinicul, Sfarmă-pétră, Strêmbă-lemne şi atâtea alte creaţiunĭ ale născocitóreĭ fantasíi a poporuluĭ nostru.

Dumineca după amiaḑĭ, de sĕ va îndrepta spre locul liber din marginea satuluĭ, unde'şĭ ţin flăcăiĭ şi fetele frumósele lor jocurĭ, el va auḑí *strigăturĭ* vesele, strofe glumeţe şi de multe-orĭ muşcătóre, care fac pe toţĭ ceĭ de faţă să bufnéscă de rîs.

Vara, în ḑi de lucru, când trece printre holdele auríĭ, ce încep a fí rărite de harnicele secerătóre şi de harnicĭĭ secerătorĭ, de bună sémă va fí atins, dacă nu este un om cu totuluĭ tot nesimţitor, de duiósele cântece, de *doinele*, ce rĕsună în drépta şi în stânga sa.

Și în sfêrșit, când clopotul cu glas tânguitor îl va chiema la petrecerea spre cele vecĭnice a unuia din membriĭ comuneĭ, în care sĕ află, el va avé prilej să audă *plânsetele* saŭ *bocetele* femeilor nóstre, de multe-orĭ alcătuite cu mare măestrie.

Invĕțătorul să nu fie nepăsător față de aceste lucrurĭ, să nu le socotéscă de ceva neînsemnat, de ceva lipsit de orĭ și ce preț, pentru-că în adevĕr nu este așa. Povestile, legendele, baladele, doinele, strigăturile, bocetele, descântecele și cum sĕ maĭ numesc tóte celelalte speciĭ ale literaturei poporale, sûnt de cea maĭ mare însemnătate pentru întrégă literatura națională. Așa numita literatură artistică numaĭ adăpându-sĕ din isvorul nesecat al celeĭ poporale, își póte câștiga o coloratură proprie, numaĭ sprijinindu-sĕ de acésta din urmă, póte privĭ cu încredere în viitorul sĕŭ. Dovadă sûnt literaturile popórelor cultivate din ḑiua de adĭ, care numaĭ dând elementuluĭ poporal însemnătatea cuvenită, aŭ putut ajunge acolo, unde aŭ ajuns.

Drept aceea învĕțătoriĭ noștri să nu lase a sĕ perde comóra acésta prețiósă, pe care o avem din moșĭ, din strămoșĭ, ci ca uniĭ, carĭ trăiesc în mijlocul poporuluĭ nostru, într'o atingere continuă cu el, să'și însemneze orĭ și ce product al museĭ nóstre poporale, pe care ar avé prilej să'l audă, și să nu pregete a'l da publicității, ca astfel talentele nóstre literare să aibă înaintea lor un material cât maĭ bogat, din care să sĕ pótă inspira în creațiunile lor.

Ce e drept, în privința acésta învĕțătoriĭ noștri în genere luat nu sĕ pot învinovăți de neinteresare. Intre colecțiunile, ce vedem că sĕ publică în colónele foilor nóstre, cele maĭ multe sûnt rodul ostenelelor unora dintre frațiĭ învĕțătorĭ, carĭ sĕ vede, că s'aŭ pĕtruns pe deplin de însemnătatea literaturei poporale. Dar ceea-ce fac uniĭ, ar trebuí să facă toțĭ, saŭ maĭ toți învĕțătoriĭ noștri, ca așa, până când este încă vreme, să sĕ adune un material cât sĕ póte de complet din literatura nóstră poporală.

Dar nu numaĭ *literaturei* în înțeles maĭ strêns îĭ póte da învĕțătorul un ajutor prețios, ci și aceleĭ ramurĭ a activităților spirituale, care este cunoscută sub numirea de *sciință*. Cu deosebire istoria, filologia și chiar și sciințele naturale pot fĭ ajutate de învĕțătorĭĭ noștri într'un mod fórte însemnat.

Istoria póte fĭ ajutată din partea unuĭ învĕțător, dacă el sĕ va interesa de trecutul comuneĭ, în care sĕ află, dacă va însemna deosebitele tradițiunĭ, ce s'aŭ păstrat în comună și prin împrejurime, dacă va aduna numirile locurilor împrejmuitóre, dacă va da la ivélă documentele de valóre, care sĕ află în comună etc. O istorie a Românilor saŭ a uneĭ țĕrĭ locuite de Românĭ nu sĕ póte scrie maĭ cu nădejde, până când nu vom avé un numĕr însemnat de monografiĭ.

Tot așa de mare ajutor póte să dea un învĕțător și *filologieĭ*. Nu are cine-va decât să deschidă „Cestionarul“ d-luĭ B. P. Hașdeu, alcătuit înainte de începerea uriașeĭ lucrărĭ, cu care sĕ îndeletnicesce de o bucată de vreme, și va vedé câte cestiunĭ trebuesc lămurite, câte informațiunĭ trebuesc adunate, pentru ca să sĕ pótă face un studiŭ serios asupra limbeĭ nóstre. Învĕțătorul va face un lucru de merit, dacă va aduna acele cuvinte din comuna, în care petrece, și de prin împrejurime, care nu sĕ întrebuințézĕ în alte părțĭ, saŭ care în alte părțĭ sĕ întrebuințézĕ în alt înțeles, dacă va fĭ cu băgare de sémă la modul de pronunțare al cuvintelor, la escepțiunile gramaticale etc. Insemnărĭ de felul acesta sĕ pot publica maĭ bine și maĭ cu folos în foile de specialitate, cum d. e. este în România „Revista pentru istorie, archeologie și filologie“, redactată de d-l Gr. G. Tocilescu, și aicea la noĭ, în parte „Transilvania.“

In privința *sciințelor naturale* învĕțătorul va face un serviciŭ fórte bun, dacă va înlesnĭ cât de puțin formarea uneĭ nomenclaturĭ potrivite pentru deosebitele speciĭ din

cele trei regnuri. Cu deosebire în botanică și în zoologie ómenii noștri de sciință întêmpină mari greutăți, din causa necunóscerei numirilor poporale. Nu-i va face nici o greutate învețătorului, dacă în câte-va Dumineci saŭ câte-va sĕrbători își va lua bățul în mână, și îndreptându-sĕ prin umbrósele păduri saŭ prin câmpia plină de flori, va întreba pe câte o babă iscusită saŭ pe câte un moșnég cu pletele ca argintul: „Heĭ mătușe, moșule, cum sĕ chiamă buruiana acésta? . . . Dar gândaculuĭ ăstuia cum îĭ dice? — Și nu va fi de rĕŭ, dacă cu prilejul unor asemenea escursiuni sĕ va însemna și modul, cum folosesc ómenii noștri buruiana saŭ gândacul găsit, precum și credința saŭ legenda, ce o aŭ despre eĭ de cum-va esistă o asemenea legendă.“ —

Iată așa-dară, că învețătorul póte da literatureĭ naționale și sciinței un ajutor fórte însemnat. El își póte câștiga și în privința acésta merite pentru societatea omenéscă, căreia este dedicată întrégă viața luĭ. Să ne facem o petrecere din adunarea lucrurilor pomenite maĭ sus, o recreațiune în mijlocul numeróselor și obositórelor nóstre ocupațiuni!

Feriile în multe privințe nu ar fi pentru așa ceva timpul cel maĭ nepotrivit. *A. Bârseanu.*

Gimnasiile germane.

Din »Raportul asupra școlelor secundare din Germania,« de d-l *Ión Bogdan.**)

Pe lângă tóte schimbările ce le-a suferit gimnasiul german dela Sturm și Trotzendorf încóce scopul luĭ a rĕmas acelaș. Cel dintâiŭ a dis, că gimnasiul are să înțestreze pe școlarĭ cu ceea-ce el a numit „sapiens atque eloquens pietas“; al doilea s'a explicat maĭ lămurit dicênd, că gimnasiul are să prepare pentru studiul teologieĭ, medicineĭ, filosofieĭ și jurisprudenței, cu alte cuvinte pentru studiul universitar. Tot așa cred și astădĭ pedagogiĭ germanĭ. Toți să unesc în ideea, că gimnasiul nu trebue să aibă nici

*) Vedĭ Nrul 1 al acesteĭ foĭ: Bibliografie.

un alt scop afară de prepararea tinerilor pentru studiile universitare și anume pentru tóte ramurile sciinței séu tóte facultățile. Trebue să ne notăm bine acest caracter al gimnasiilor germane, căcĭ altfel nu vom puté înțelege alcătuirea lor internă. Indată-ce ele nu urmăresc nicĭ un alt scop afară de cel menționat, tótă întocmirea programelor, metódelor, materiilor de învĕțământ și celel-alte vor fi îndreptate spre acest unic scop. Acésta sĕ vede din programa materiilor gimnasiale și din cerințele examenelor de maturitate, care tind ca absolvenții gimnasiilor întrând în universitate să aibă pregătire deplină pentru înțelegerea cursurilor speciale.

Scopul gimnasiuluĭ a determinat și caracterul acesteĭ școlĭ. Gimnasiul e o școlă ce prepară pentru studiile de erudițiune, literară și scientifică; de aceea el s'a numit și sĕ numesce încă „Gelehrtenschule". Unĭĭ pedagogĭ aŭ propus chiar să sĕ adópte acest din urmă nume în locul celuĭ grecesc, care nu corĕspunde de fel caracteruluĭ de adĭ al „gimnasiuluĭ". Și în adevĕr numele „Gelehrtenschule" ar fĭ cu mult maĭ caracteristic, căcĭ pe de o parte gimnasiul voesce să pregătéscă ómenĭ învĕțațĭ, ér' pe de alta el pregătesce maĭ numaĭ fiĭ de ómenĭ învĕțațĭ. Acest privelegiŭ exclusiv ce'l are gimanasiul în Germania, a făcut ca vaza, de care sĕ bucură să créscă așa de tare. Numele Gelehrtenschule s'ar fĭ adoptat póte, décă bĕtrâniĭ nu s'ar fĭ temut ca tinerĭĭ gimnasiștĭ, numiții fiind „Gelehrtenschüler", să'și închipuéscă că sûnt destul de învĕțațĭ și că de aci înainte nu le trebue să maĭ învețe mult. Acésta ar fĭ fost în contradicere cu dorințele pedagogilor germanĭ, carĭ voesc ca elevul, în momentul când își capĕtă diploma de abiturient, să aibă convingerea că scie fórte puțin și că de aci înainte are să învețe. Numaĭ ast-fel sĕ póte sădĭ în inimele tinere tendința și iubirea pentru sciință. De aceea gimnasul nu trebue să tindă nicĭ odată de a înzestra pe școlariĭ sĕĭ cu cunoscințe óre-cum rotunjite, cu o cultură óre-cum completă; el trebue să lase totdéuna o ast-fel de lacună, încât să sĕ simtă necesitatea de a o umplé prin studiile universitare. O cultură generală maĭ completă, cum o urmăresc liceele francese și în parte ale nóstre, dîn România, nu intră în scopul gimnasiilor germane.

Două caractere esențiale maĭ are gimnasiul german; acestea i le impun două scopurĭ lăturalnice, ce le urmăresce el: religiositatea și patriotismul.

In timpul evuluĭ mediŭ și la începutul celuĭ nouŭ, când cestiunile religióse eraŭ singurele cestiunĭ ce preocupaŭ pe ómenĭ învĕțațĭ, religiunea era un obiect principal al învĕțământeluĭ ele-

mentar și superior. Renascerea a răpit o mare parte din locul ocupat de teologie în aceste școlĭ; reformațiunea însă i l'a dat din nouŭ. Gimnasiul — sub influența universităților — a trebuit să priméscă în pregramul séŭ și studiul teologieĭ protestante, care a rĕmas de atunceĭ un studiŭ de căpetenie. In secolul al 16-lea și 17-lea unele gimnasiĭ, între care cu deosebire școlele princiare Schulpforta, Grimma și Meissen, eraŭ adevĕrate facultățĭ de teologie. Astădĭ s'a restrĕns mult învĕțămêntul religios; el ocupă totuși în programe locul întâiŭ. Afară de însemnătatea generală, ce sĕ dă învĕțămêntuluĭ religios în Germania, el este susținut maĭ ales de lupta între cele douĕ confesiunĭ: catolică și protestantă. Religiunea sĕ susține pe temeiul confesiunilor, și de óre-ce confesiunea sĕ cufundă de uniĭ cu naționalitatea, de aceea aŭ ajuns ómeniĭ la credința, că naționalitatea prusiană va fi amenințată cu peire, când învĕțămêntul religios va dispăré din gimnasiĭ.

Caracterul național al gimnasiilor germane pare a fi maĭ puțin pronunțat ca cel religios. El sĕ observă cu deosebire de la 1871. Consciința puterei naționale deșteptată și hrănită prin ultimele rĕsbóie victorióse n'a putut rĕmâné fără influență asupra scólelor. Cu tóte că și maĭ înainte școla căuta să sădéscă sentimente patriotice în inimile tinerimeĭ, acestea eraŭ maĭ puțin sprijinite de spiritul public și aveaŭ un caracter local fórte pronunțat. Astădĭ serbările naționale, care au de scop să aducă aminte tinerilor faptele marĭ ale părinților și contimporanilor, jócă un rol însemnat în istoria fiecăreĭ școle. Nu e programă, în care să nu sĕ descrie cu tóte detaliurile aniversarea capitulațiuneĭ dela Sedan și festivitățile de ḑiua nascereĭ împĕratuluĭ german. Acestea sûnt sĕrbătĭ pompóse și sĕ fac cu un entusiasm și cu o seriositate, pe care noĭ — din nenorocire cam indiferenți în astfelŭ de lucruri — cu greŭ ni le putem închipuí.

Cele ce am ḑis despre scopul și caracterul gimnasiilor germane se referă maĭ mult la cele de nord; ele sûnt însă aceleași și în Germania sudică. Gimnasiile séŭ școlele secundare în general aŭ avut cam aceeași desvoltare în tóte provinciile imperiuluĭ de adĭ; deosebirile, ce esistaŭ înainte și există în parte și acum, sûnt maĭ mult în numirĭ, în numĕrul claselor și în alte lucruri de puțină însemnătate. Studiile humaniste de la sfĕrșitul secoluluĭ al 18-lea și din secolul nostru sĕ întinseră asupra tuturor universităților germane și acestea influințară asupra gimnasiilor întocmaĭ ca în Prusia și în Saxonia. In liniamentele generale gimnasiile din Germania sûnt de mult în același fel întocmite. Dela înălțarea Prusieĭ la o

putere însemnată prin Frideric cel mare și următorii lui, ea începù să dea tonul și în instrucție. Și nu sĕ póte contesta, că Prusia a mers și aci înaintea celorlalte provincii. Era și natural să fie așa. In Prusia și în alte provincii cu absolvirea gimnasiilor erau unite anumite drepturi, precum: înscrierea la facultăți, serviciul militar de un an, ocuparea unor funcțiuni mai mici ș. a. De la formarea imperiului sĕ simți trebuința de a sĕ regulamenta aceste drepturi de o potrivă în tóte provinciile. Acésta s'a făcut în câte-va prin înțelegerea diferitelor state între sine. Divergințele, ce esistau între aceste stătulețe, sĕ șterseră tot mai mult; școlele lor sĕ apropiară de cele prusiene. Programele de la 1882 de pildă aŭ avut îndată după publicarea lor un efect însemnat în celelalte părți. Saxonia și-a schimbat îndată legea gimnasiilor și școlelor reale, și spune că acésta a făcut-o în urma nouĕlor programe din Prusia.

In urma conferenței din 1874 dela Dresda (Reichschulkonferenz) gimnasiile aŭ în tótă Germania un curs de cel puțin nouĕ ani. In Germania de nord (Prusia, Saxonia, Turingia) acești nouĕ ani sûnt împărțiți pe șase clase, din care cele trei inferióre aŭ cursuri de cate un an, celelalte trei de câte doi ani. Clasele pórtă următórele numiri începênd cu cea mai de jos: sexta (VI), quinta (V), quarta (IV), tertia (III), secunda (II), prima (I). Cele trei din urmă, fiind-că aŭ un curs de doi ani, sĕ împart în câte două secții: una superióră și alta inferióră, purtând numele: untertertia (III b. sĕu U. III), obertertia (III a. sĕu O III), untersecunda (II b. sĕu U. II), obersecunda (II. a. sĕu O. II), unterprima (I b. sĕu U. I), oberprima (I a. sĕu O. I). In gimnasiile mai mici aceste șése din urmă sĕ unesc câte odată în trei, în cele mari ele formézĕ însă șése clase deosebite. Prin programul din 1882 sĕ hotărăsc anume obiectele, la care trebue să fie despărțite. Terțiile sûnt de regulă despărțite; acolo unde sûnt unite, ele trebue să sĕ despartă cel puțin în matematică și la gimnasii în grecesce, ér' la școlele reale în englezesce. Secundele la școlele reale trebue să fie despărțite în istoria naturală și chemie și décă sĕ póte în matematică și fisică (v. Lehrpläne für die höheren Schulen vom 31. März 1882 ed. W. Hertz p. 13 și 28 notele).

Comparând gimnasiul german cu liceul nostru din România, ar corĕspunde:

VI	cu	clasa	I
V	„	„	II
IV	„	„	III
III b.	„	„	IV

III a. „ „ V
II b. cu clasa VI
II a. „ „ VII
I b. „ „ VIII
I a. „ „ IX

Gimnasiile reale (Realgymnasien) și școlele reale superióre (Oberrealschulen) aŭ curs tot de 9 anĭ. Clasele pórtă aceleași numirĭ. Acestea sûnt cele treĭ feluri de școlĭ, ce sĕ cuprind sub acest nume, sĕ deosebesc numaĭ prin aceea, că le lipsesc unele clase superióre: ele aŭ un curs de 7 séŭ de 6 anĭ, aprópe identic cu al celorlalte școlĭ, astfel încât din unele sĕ póte trece cu ușurință în altele. Acestea sûnt progimnasiile (Progymnasien) cu curs de 7 anĭ; progimnasiile reale (Realprogymnasien) tot de 7 anĭ și școlele reale (Realschulen) cu 7 clase. Tóte acestea sĕ sfêrșesc cu obersecunda, le lipsesce prin urmare numaĭ prima; din ele sĕ póte trece fără nicĭ o pedecă în prima unuĭ gimnasiŭ, gimnasiŭ real séŭ școle reale superióre. Școlele numite „höhere Bürgerschulen“ aŭ un curs de 6 anĭ. Acestea sûnt școlile secundare în Germania. Sub școlĭ secundare sĕ înțeleg dar aicĭ acele școlĭ, care daŭ o comóră de cunoscințe maĭ bogată ca în școlele primare, care aŭ un caracter propedeutic, adecă nu prepară pentru universități. Tóte aceste școlĭ — sub condițiunĭ anumite — eliberéză certificate, ce daŭ dreptul la volontariatul de un an, ér' directorĭi lor sûnt numițĭ de ministru séŭ de rege.

Să revin la gimnasiŭ, cea maĭ însemnată școlă secundară. Alcătuirea internă a luĭ sĕ concentréză în planul de învĕțĕmênt (Lehrplan) séŭ cum ḑicem noĭ*) în programă. Gimnasiul fiind un institut, al căruĭ scop principal nu va fĭ atât educațiunea completă, cât maĭ mult comunicarea uneĭ cantități anumite de cunoscințe care să formeze temeiul studiilor ulterióre, partea principală, la care sĕ va îndrepta atențiunea organisatorilor, va fĭ programul séŭ obiectele de studiŭ. Dela alegerea și împărțirea înțeléptă a acestor obiecte, așa ca ele să corĕspundă scopurilor urmărite de gimnasiŭ, va depinde și succesul învĕtămêntuluĭ gimnasial. Căcĭ orĭ-ce s'ar ḑice de pedagogĭ (maĭ ales de Herbartianĭ), gimnasiul rĕmâne sub forma, care o are astădĭ, maĭ mult un institut de instrucțiune, decât de educațiune. Acésta cade pe al doilea plan, și e s lită de multe orĭ — maĭ ales la gimnasiile și în orașele cele marĭ — a dispăré cu totul.

*) În România, sĕ înțelege. Red.

Astfel ne explicăm deosebita atențiune, ce s'a dat totdéuna programelor nu numaĭ din partea administrațiuneĭ centrale, ci și din partea profesorilor, directorilor și publiculuĭ inteligent în general. Tóte reformele, ce le-aŭ suferit gimnasiile, și-aŭ găsit expresiunea cea maĭ caracteristică în programa de materiĭ, în numĕrul órelor consacrate lor ș. a. m. d. Istoria gimnasiilor germane (afără de împrejurările externe) sĕ póte ḑice că este istoria programelor gimnasiale.

In timpiĭ din urmă (dela 1856 încóce) proiectele de reformă ale programelor gimnasiale aŭ luat dimensiunea uneĭ adevărate plăgĭ. Ele sûnt în parte causate de lupta înfocată între cele douĕ partide a realiștilor și clasiciștilor. Ceĭ din urmă forméza maioritatea. Eĭ sûnt ajutațĭ de opinia publică, care are încredere în gimnasiĭ ca în nisce institute vechĭ și bune, de universitățĭ, în care predomină elementul filologic, și de administrațiune, care cu deosebire în Prusia este totdéuna conservatóre. Urmarea discuțiunilor indelungate între aceste douĕ partide fură programele din 1882, care dovediră că administrațiunea vrea să păstreze ccea-ce s'a arĕtat a fĭ bun până acum, cedând însă și unor cerințe ale timpuluĭ nostru. Reforma temperată dela 82 sĕ póte caracterisa ca o apropiere a gimnasiilor clasice de școlele reale, căcĭ s'aŭ făcut unele concesiunĭ învĕțămêntuluĭ realist, ér' cel clasic a perdut o parte din privilegiile sale. Acéstă reformă fù primită la început cu mulțămire și de unĭĭ și de alțiĭ.

In comparațiune cu programul din 1856, cel din 1882 conține următórele modificațiunĭ: învĕțămêntul istorieĭ naturale, care la 1856 căḑuse jertfa tendințelor de concentrațiune séŭ maĭ bine ḑis de mărginire a materiilor, capĕtă un loc modest în fiecare clasă: câte douĕ óre pe sĕptĕmână. Matematica și limba francesă primesce de asemenea óre maĭ multe în detrimentul limbilor clasice. Comparând suma de óre dată fiecăruĭ obiect, găsim că în programele dela 82

Religiunea	a perdut	1	óră
Limba latină	„ „	9	„
Limba grécă	„ „	2	„
Scrierea	„ „	2	„
Limba germană	a câștigat	1	„
Limba francesă	„ „	4	„
Istoria și geografia	„ „	3	„
Calculul și matemat.	„ „	2	„
Istoria naturală	„ „	2	„
Fisica	„ „	2	„

Programul actual al gimnasiilor clasice este dar următorul:

	VI	V	IV	III b.	III a.	II b.	II a.	I b.	I a.	Suma
Religiunea	3	2	2	2	2	2	2	2	2	19
Limba germană . .	3	2	2	2	2	2	2	3	3	21
Limba latină . . .	9	9	9	9	9	8	8	8	8	77
Limba grecéscă . .	—	—	—	7	7	7	7	6	6	40
Limba francesă . .	—	4	5	2	2	2	2	2	2	21
Istoria și geografia .	3	3	4	3	3	3	3	3	3	28
Calculul și matematica	4	4	4	3	3	4	4	4	4	34
Istoria naturală . .	2	2	2	2	2	—	—	—	—	10
Fisica	—	—	—	—	—	2	2	2	2	8
Scrierea	2	2	—	—	—	—	—	—	—	4
Desemnul	2	2	2	—	—	—	—	—	—	6
Numĕrul órelor pe sĕptĕmână	28	30	30	30	30	30	30	30	30	268

Ce reese din acest program?

Limbile clasice aŭ perdut, ce e drept. 11 óre pe sĕptĕmână, ele și-aŭ păstrat însă locul întâiŭ între tóte celelalte obiecte: limba latină cu 77, cea grecéscă cu 40 de óre. Mulțimea acésta a órelor ne dovedesce importanța relativă, ce sĕ dă limbilor clasice față de celelalte obiecte, care — afară de matematica provĕdută cu 34 de óre — aŭ tóte maĭ puțin de 20. în medie cam 15 óre pe sĕptĕmână. In fond dar gimnasiul după ultima reformă din 1882 nu sĕ deosebesce de cel din 1816, ci s'a apropiat în mod considerabil de acesta, depărtându-sĕ de cel din 1837 și 1856. Obiectele principale aŭ rĕmas tot cele treĭ: limba latină, grecéscă și matematica. Din aceste treĭ locul de căpetenie îl aŭ cele douĕ dintâiŭ, și între ele limba latină. Centrul învĕțămêntuluĭ gimnasial aŭ rĕmas dar limbile clasice și cu deosebire limba latină*).

*) Preponderanța limbilor clasice și maĭ ales a limbeĭ latine o putem urmări și în celelalte provinciĭ germane. In Saxonia aŭ cele șase clase inferióre câte 9 óre, cele treĭ superióre câte 8 óre pe sĕptĕmână latinesce, limba grecéscă are din III b. începênd, câte 7 óre, care în I sĕ pot reduce la 6 (legea din 1882 p. 33). In Würtenberg are limba latină în clasele inferióre câte 12 óre pe sĕptĕmână, ér' în cele superióre câte 11—8 óre, și anume în clasa I, II, III, VI câte 12, în clasa IV și V câte 11, în clasa VII, VIII, IX, X câte 8 óre. Limba grecéscă are din clasa a IV—X câte 6 óre pe sĕptĕmână. Legea saxonă din 1876 definesce gimnasiul în chipul următor: »Aufgabe der gymnasien ist, zum selbst-

Așa dar acele obiecte, care, după espresiunea pedagogilor germanĭ, trebue să formeze concentrațiunea învĕțămêntuluĭ gimnasial, sûnt limbile clasice. Acésta e teoria cea maĭ însĕmnată, ce aŭ desvoltat-o, fără să o resolve însă, pedagogiĭ din secolul acesta în privința organisăriĭ învĕțămêntuluĭ gimnasial. Thiersch, Landfermann, Lattmann, Kohlrausch, Wiese, Schrader și ceĭlalțĭ aŭ pus cu toțiĭ limbile clasice în centrul programeĭ gimnasiale.

Deși acéstă idee a concentrațiuneĭ nu este decât resultatul desvoltăreĭ istorice a gimnasiilor, cu alte cuvinte deși ea a fost inventată, ca să justifice o stare de lucrurĭ existentă, ér' nu ca să dea o alcătuire logică gimnasiilor, ea s'a impus totușĭ opinieĭ publice și guvernuluĭ, și a asigurat succesul reformeĭ dela 1882 în sensul clasicismuluĭ.

Sĕ pare în adevĕr fórte natural, ca în mulțimea de obiecte, ce sĕ învațe în gimnasiŭ, unul saŭ douĕ să aibă o prepoderanță așa de mare, încât să absórbă partea cea maĭ bună din activitatea școlarilor; ele să formeze un centru, către care să tindă celelalte obiecte; acestea să fie învĕțate în profitul celor dintâiŭ și astfel să sĕ sprijine unele pe altele. Acéstă concentrațiune ar fĭ ceva analog cu ce aŭ numit Herbartianiĭ asociațiunea ideilor. O cantitate de cunoșcințe devine o posesiune permanentă a mințiĭ nóstre cu atât maĭ ușor, cu cât ea e sprijinită de alte cunoscințe, cu care stă în legătură. Astfel sĕ sprijinesc aritmetica cu geometria, matematica cu fisica, sciințele naturale cu aceste douĕ din urmă ș. m. d. Intru cât limbile clasice pot servĭ ca un centru de asociațiune pentru celelalte materiĭ de învĕțământ, acésta o vom vedé maĭ târdiŭ; ele sûnt însă departe de a puté forma legătura între tóte celelalte materiĭ. Cestiunea concentrațiuneĭ, așa cum o pun partisaniĭ organisăriĭ de adĭ a gimnasiilor, este falsă. Prin faptul că s'a dat limbilor clasice atâtea óre, nu s'a realisat totdeodată și dorita concentrațiune; acésta nu depinde de ceva extern (ca numĕrul órelor), ci de natura intimă a materiilor de învĕțământ. Ceea-ce s'a putut face prin preponderanța limbilor clasice, este atât: atențiunea școlarilor s'a atras maĭ cu sémă asupra lor. Eĭ vor vedé, că obiectele, pe care sĕ pune maĭ mare preț, sûnt limbile clasice, și sĕ vor silĭ să le învețe pe acestea maĭ bine. Celelalte vor fĭ neglijate. Așa sĕ cam petrece lucrul în realitate.

---

ständigen Studium der Wissenschaften durch allseitige humanistische insbesondere altclassische Bildung in formellen und materieller Beziehung vorzubereiten« (p. 27 a legeĭ din 1876 ed. Götz; Compară și Schmid, Encyclopädie, vol. VI, p. 950). Programele prusiene dela 1882 nu daŭ nicĭ o definițiune de felul acesteia; sĕ pare că într'adins aŭ evitat-o.

Greșala pogramelor din 1882 este dar evidentă. Ele aŭ scădut numĕrul de óre destinat limbilor clasice, aŭ păstrat însă însemnătatea acestor obiecte ca și maĭ 'nainte. Pe de altă parte s'aŭ îmmulțit órele celorlalte obiecte și s'aŭ mărit pretențiunile în acestea. Urmarea naturală a uneĭ asemenea reforme trebue să fie slăbirea ambelor categoriĭ de obiecte, și în loc de concentrațiune, distracțiune, împrăștiere.

Așa mi sĕ înfățișézĕ mie reforma din 82; așa sĕ judecă de uniĭ și în Germania

Moneda.

Un esemplu practic din »Economia națională« după *Maurice Block*.

Copiiĭ staŭ și ascultaŭ la învĕțătorul lor, care de astă-dată voia să le spună lucruri nouĕ.

Invĕțătorul avea în mână douĕ ghemuri de ață.

„Cum pot afla“ întrebă el, „în care ghem este firul cel maĭ lung?“ —

— „Trebue să le mĕsurăm!“ rĕspunseră copiiĭ.

— „Cu ce trebue să măsurăm firele?“

— „Cu metru!“ —

După acésta sĕ mĕsurară firele și sĕ constată, că un ghem este de 11 metri, ér' celălalt numaĭ de 10.

Invĕțătorul continuă: „Uitați-vĕ la aceste douĕ vase; unul este maĭ larg și celălalt este maĭ înalt; cine dintre voĭ este în stare să'mĭ spună, în care din aceste 2 vase încape maĭ mult?“

Unul dise într'un fel, altul înt'alt fel, și de aceea s'aŭ apucat sĕ mĕsure vasele, și în scurtă vreme sĕ constată, că într'unul întră 30 de litri, ér' în celălalt 40.

„Acum scire-ațĭ să'mĭ spuneți, la ce servesce moneda, când cumpĕrăm ceva?“ întrebă învĕțătorul.

Copiiĭ sĕ uitară unul la altul și nu diceaŭ nimic.

„Vĕd eŭ, că n'ațĭ priceput, de aceea să vĕ maĭ daŭ puțină esplicație,“ începù învĕțătorul. „Uitați-vĕ aicĭ! Masa asta costă 20 de fl., ér' haina aceea costă 25 fl., ce credeți voĭ, care are maĭ mare valóre?“

„Haina!“ rĕspunseră copiiĭ.

„Cu cât costă maĭ mult haina?“

„Cu 5 fl.“

„Vedeți, copiiĭ meĭ, că pentru a constata și a esprima valórea unuĭ lucru, m'am folosit de monedă adecă de florinĭ.“

Augustin înțelese repede în felul sĕŭ, căcĭ el îșĭ făcù socotéla, că un cerc de joc costă 10 cr. și că cu 10 cr. poțĭ să'ți cumperĭ 12 chipurĭ de hârtie. Îĭ trecù însă prin minte, că adĭdiminéță, când a făcut schimb cu Petru, l'a înșelat, deóre-ce pentru un cerc ĭ-a fost dat numaĭ 5 chipurĭ. „Veḍĭ," îșĭ gândì Augustin, „eŭ trebuia să sciŭ acest lucru!"

Petru sĕ înseninà la față, căcĭ credea, că acum are sĕ maĭ capete dela Augustin încă 5 chipurĭ.

Auḍind întrevorbirea acestor doĭ băiețĭ, învĕțătorul ḍise: „Un schimb făcut de bună voie și cu înțelegere între doĭ inșĭ este bun făcut, și nu sĕ maĭ póte desface.

„De ce sĕ ia tocmaĭ o bucată de aramă, de argint saŭ de aur pentru a mĕsura valórea lucrurilor?" întrebà Petru.

„E lesne de înțeles," adause învĕțătorul. „Maĭ înainte vreme sĕ ḍicea, că acest lucru are valóre de 3 oĭ, saŭ că 4 oĭ aŭ valórea unuĭ boŭ.*) Așa era moneda maĭ de demult. Acéstă monedă însă era nepracticabilă, nu o puteaĭ purta așa lesne, trebuia să o nutrescĭ, era espusă la bóle, nu sĕ putea împărțí în maĭ multe părțĭ, și dacă totușĭ sĕ împărția, era espusă stricăciuneĭ. Chiar și astăḍĭ esistă popóre, care în loc de monedă, cum avem noĭ, sĕ folosesc de scoicĭ. Inchipuiți-vĕ însă, iubițĭ copiĭ, că scoicĭ de acestea sĕ află așa de multe, încât îțĭ trebue un sac mare saŭ doĭ, ca să cumperĭ un boŭ, (d. e. în insulele Filipine din Oceanul cel mare). In nordul Labradoreĭ din America (Hudson-bay) și astăḍĭ sĕ maĭ folosesc peile de animale ca monedă. Așa a fost maĭ înainte, ér' întru cât privesce metalul, este sciut, că acesta nu sĕ află așa lesne, nu sĕ află pe tóte cărările, ca bolovaniĭ de pildă, *ci trebue să muncéscă cine-va* pentru a ajunge în posesiunea metaluluĭ. Metalele sĕ pot păstra multă vreme, sĕ pot împărțí în multe părțĭ, fără ca sĕ pérdă din valóre, căcĭ valórea stă în raport cu quantitatea. Unele din metale, cum e aurul și argintul, fiind și maĭ rare și avênd și o colóre frumósă, precum și însușirea de a nu ruginí, sĕ potrivesc și maĭ bine pentru baterea monedeĭ. — Ațĭ priceput?" întrebà învĕțătorul.

„Am priceput!" rĕspunseră copiiĭ. „Cu moneda sĕ mĕsură valórea diferitelor lucrurĭ."

„Așa este," adause învĕțătorul. „*Prin monedă esprimăm valórea actuală a lucrurilor*, căcĭ valórea preste tot sĕ schimbă."

---

*) In *vremea veche* la Romanĭ oile sĕ foloseaŭ ca banĭ; vite mĕrunte = pecus; pecunia = banĭ.

„Putem fi siguri, că cu moneda sĕ póte cumpĕra orĭ și ce?“ întrebà Petru.

„Apoĭ da! Fiecare primesce moneda, deórece ea este un *bun*, care servesce ca mijloc general de schimb. Pentru ca o monedă să fie recunoscută de toți, sĕ scrie pe ea din partea statuluĭ valórea, ce o represintă.“ *I.*

Sentințe din Arthur Schopenhauer.

Modestia, pentru mediocrități este o onóre, ér' pentru talente marĭ este fățărnicie.

*

Învĕțăm când și când câte ceva și uităm în fiecare di. — Memoria nóstră sĕ aséměnă cu o sită, care prin întrebuințare sĕ tot răresce; cu cât îmbĕtrânim, cu atât uităm maĭ lesne ceea-ce primim în memorie, și cu atât maĭ bine ne aducem aminte de lucrurile și de întêmplările de maĭ înainte.

*

Doctorul vede pe ómenĭ maĭ slabĭ decât sûnt, juristul maĭ rĕutăcioșĭ, ér' teologul maĭ proștĭ.

*

Doĭ Chinezĭ, carĭ călĕtoriaŭ în Europa, merseră pentru prima dată la teatru. Unul dintre eĭ și-a dat silința să înțelégă mecanismul mașinăriilor, ceea-ce și rĕușì. Celălalt, deși nu pricepea limba, îșĭ da silința să afle sensul pieseĭ. Cel dintâiŭ sĕ aséměnă cu astronomul, ér' cel din urmă cu filosoful.

*

Musca sĕ póte lua ca simbol al obrăsnicieĭ și al prostieĭ, deóre-ce, pe când tóte animalele sĕ tem și fug de om, ea din contră sĕ apropie și sĕ pune chiar și pe nasul luĭ.

*

Ceea-ce pentru mers este bățul, pentru cugetare este condeiul. Cel maĭ sigur mers însă este, când nu aĭ lipsă de băț și cea maĭ perfectă cugetare, când nu aĭ lipsă de condeiŭ. Abia când îmbĕtrânim, ne folosim bucuros de băț și tot atuncĭ ar trebuí să ne folosim și de condeiŭ.

*

Când judecăm mărimea unuĭ om, trebue să observăm, că mărimea *spirituală* stă în raport invers cu mărimea *fisică*. Acésta devine maĭ mică, ér' aceea maĭ mare, după ce trece un timp óre-care.

*

Când aĭ o idee, este tocmaĭ ca și cum aĭ avé lângă tine o iubită.

Cugeți, că nicĭ-când nu veĭ uita ideea, și că nicĭ-odată nu veĭ fĭ indiferent de iubită.

In realitate însă cea maĭ genială idee sĕ uită, dacă nu o scriem, precum și cea maĭ grațiósă iubită ne părăsesce, dacă nu ne cununăm cu ea.

*

Femeile sûnt menite de a fĭ îngrijitóre și educătóre la copiĭ, tocmaĭ pentru aceea că ele sûnt copilăróse și superficiale, cu un cuvênt, pentru că ele sûnt nisce *copiĭ maĭ*, un ce mijlociŭ între copil și bărbat.

*

Femeile frumóse nu aŭ amice.

*

Ómeniĭ, carĭ aŭ cetit mult în viața lor și carĭ tótă sciința aŭ scos-o din cărți, sĕ aséménă cu aceia, carĭ din diferite descrieri de călĕtorĭ voiesc a'șĭ face o idee corectă despre o țéră.

*

In stil sĕ cuprinde fisionomia spirituluĭ. Acésta e maĭ puțin înșelătóre ca fisionomia corpuluĭ.

A imita un stil strein însemnéză a purta o mască.

*

Cine scrie negligent, recunósce prin acésta, că însuși nu pune mare preț pe ideile sale.

*

Poesia este arta de a ațința fantasia prin cuvinte.

*

Precum nicĭ o mâncare și nicĭ o medicină nu ne dă și nu póte înlocuí puterea de viață, tot astfel spiritul nu'l câștigăm și nu'l putem înlocuí prin cărți saŭ prin studiĭ; orĭ ce am face, în cele din urmă totul sĕ basézĕ pe puterea nóstră proprie.

*

Un „roman“ este cu atâta maĭ superior și maĭ perfect, cu cât înfățișézĕ maĭ mult viața internă a persónelor (mișcările psihice) și maĭ puțin viața lor esternă. Arta constă într'aceea, ca fórte puțin să arĕți viața esternă, și din contră sĕ puĭ într'o mișcare cât sĕ póte de mare interiorul cetitoruluĭ, căcĭ interiorul (mișcărilor psihice) ne intereséză. Romanțierul nu trebue să povestéscă întêmplărĭ grozave, ci din contră întêmplărĭ micĭ să le facă interesante.

*

Când pe un teren óre-care sĕ ivesce un talent, tóte mediocritățile îșĭ daŭ mâna ca să'l împedece de a sĕ face cunoscut.

*

Fiecare față omenéscă este o hieroglifă, care la tot casul sĕ póte descifra. Astfel fața unuĭ om de regulă spune maĭ mult și lucruri maĭ interesante decât gura luĭ, căcĭ fața este resumatul tuturor lucrurilor și ideilor, ce odată le va ḑice, saŭ le va face omul.

Fața este monogramul tuturor cugetelor și aplicațiunilor unuĭ om.

*

Gloria unuĭ autor câștigată repede de multe-orĭ este falsă, adecă măestrită, ca resultat al unor laude nedrepte ale unor amicĭ și criticĭ mituițĭ etc. Ea sĕ aséměnă cu o bĕșică de boŭ, pe care o aplicăm la un corp greŭ, ca să'l facem sĕ plutéscă. Bĕșica îl pórtă de-asupra o bucată de vreme, dar încetul cu încetul aerul ese din ea, și corpul cade.

Acésta este sórtea opurilor al căror renume nu sĕ baséză pe valórea internă.

I. C. P.

(Din „Cartea de cetire" pentru gimnașiĭ, șcóle reale etc.

de Ioan Popea)

I.

Detunata.

Romantica Transilvanie este una dintre țĕrile cele maĭ bogate în frumseți naturale din întréga Europă.

Intre fenomenele naturale de o frumsețe răpitóre ocupă un loc însemnat și acea formațiune de stâncĭ, cunoscute sub numele Detunata. Plecând din Ofenbaia, pe frumósa vale a Arieșuluĭ, trecem preste coline împodobite cu aluniș, icĭ colea cu grădinĭ și cu holde. Mergênd apoĭ preste nisce văĭ și déluri, ce despart șerpuitórele părae unele de altele, iata-ne ajunșĭ la cóstele munteluĭ Giamina, pe drumul, ce duce drept la Roșia. Drumul trece prin o pădure frumósă de brad, din care eșind, maĭ facem ca vre-o mie de pașĭ, și ne vedem în fața celeĭ maĭ imposante rarităților din Transilvania, în fața Detunateĭ.

Detunata este o admirabilă stâncă de basalt, ce se ridică la o înălțime prăpăstiósă de treĭ sute de urme preste locurile d'impregiur. Partea de cătră apus sĕ inalță din pământ ca un părete de stâncă, asemenea frontispiciuluĭ uneĭ bisericĭ cu miĭ de colóne subțirĭ, séŭ ca nisce organe imposante cu fluere uriașe.

Acest minunat părete de stâncĭ este format de maiestósele colóne de basalt de o grosime și formă egală, avênd 4, 6 séŭ 8 fețe, — Colónele sûnt încovoiate în forma arculuĭ ca și când ar fĭ format odată o boltitură. Cu timpul s'aŭ dĕrîmat unele, ba chiar șirurĭ întregĭ de colóne, și astădĭ ele zac ca nisce ruine aruncate unele preste altele în depărtare de sute de stânjinĭ. Ruinele maĭ vechĭ sûnt acoperite cu mușchiŭ, și icĭ colea sĕ vĕd nisce brăduș-canĭ, crescuțĭ printre ele. Pe partea de cătră rĕsărit sûnt nisce trepte ametitóre până în vîrful stânceĭ, de unde ochiul călĕtoruluĭ are o minunata privire asupra locurilor încântătóre d'impregiur.

II.

Ghețarulŭ dela Scărișóra.

Ghețariĭ sĕ numĕră între cele maĭ interesante fenomene ale natureĭ. Închipuiți-vĕ nisce gropĭ marĭ făcute de natură, în pămênt și pe sub pămênt, pline cu deosebite formațiunĭ de ghiață, ér' părețiĭ lor îmbrăcațĭ cu scórță de ghiață: aceștia sûnt ghețariĭ. În lăuntrul ghețarilor ghiața nu sĕ topesce nicĭ odată deplin; — ba maĭ interesant și maĭ minunat e, că primăvara și la începutul vereĭ eĭ conțin maĭ multă ghiață, de cât în lunile de tómnă și de érnă. Maĭ tare începe a sĕ topí ghiața numaĭ în lunile Iunie și Iulie.

Ceĭ maĭ mulțĭ ghețarĭ în Europa sĕ află în munțiĭ Iura. În patria nóstră încă sĕ află ghețarĭ de o frumsețe rara. Uniĭ dintre ceĭ maĭ însemnațĭ sûnt: peștera Ledmicze; peștera Sárány, lângă comuna Démény, în munțiĭ Tatra, și ghețarul de lângă Dobsina, descoperit acum de curênd. Pe toțĭ aceștia însă 'ĭ întrece în frumsețe și în strălucirea sa deosebită ghețarul dela Scărișóra, care este unul dintre ceĭ maĭ frumoșĭ ghețarĭ, ce i-a putut produce natura.

Acéstă peșteră sĕ începe în munțiĭ Biharieĭ, în apropierea comuneĭ Scărișóra, în cóstele munteluĭ Mĭeluța, cu o grópă adâncă, din fundul careia sclipesce alba zăpadă.

Peștera e de treĭdecĭ de stânjinĭ de lată și aprópe rotundă, și stâncĭ prăpăstióse de douĕdecĭ și cincĭ stânjinĭ de înalte o închid de giur împregiurĭ. Într'o parte ea e îngustă și un brâŭ de stâncĭ povîrnite înclină la vale.

Pe treptele tăiate în acestea, și pe o scară aședată în prăpastiă poțĭ ajunge cu mare băgare de sémă la câmpul de zăpadă, ce sĕ întinde în peșteră. Dincolo de acest loc daĭ apoĭ de ade-

vĕrata pesteră, cu părae, cu sale și cu prăpăstiĭ de o adâncime necunoscută. Fundul și pereții acestor caverne sûnt îmbrăcați în scórță de ghiață, de care atârnă fire de sloiurĭ și cristale, carĭ în lumina radelor strălucitóre, ce sĕ reflectézĕ dela făcliile aprinse, ofer o priveliște fermecătóre. Cea din urmă sală, séŭ despărțĕmênt, este așa numita bisericuță, în care conduc nisce trepte tăiate în ghiață. Ea este o cupolă, înaltă de cincĭspredece urme, ér' interiorul eĭ este unul dintre cele maĭ încântătóre fenomene ale naturiĭ. Îndată la începutul acesteĭ sale sĕ înșiră de-alungul păreților eĭ colóne formate din cristale de ghiață înalte de 6—10 urme. La mijlocul ei sĕ vĕd în grupe o mulțime de colóne în forma buzduganuluĭ și de o colóre albă orbitóre. Acestora li s'a dat nume de altar, și nu fără dreptate. Tavanul cupoleĭ este împodobit cu firicele transparente de ghiață, care de care maĭ frumóse. Printre aceste firicele rĕvarsă colórea roșietică a petreĭ de var fermecătorul lustru trandafiriŭ în biserica iluminată.

Pribégul*).

»Ah, nu te duce, fiul meŭ,
„Rĕmâĭ aicĭ cu mine;
»Numaĭ l'al mameĭ sîn duios
„E-adevĕratul bine!“

— „O mamă, lasă mĕ sĕ merg,
„S'alerg în lumea mare;
„Un aprig dor de pribegit
„In pieptu'mĭ arde tare

»In mândrul' omenesc vârtej
„Sĕ pierd voiŭ a mea urmă,
„Voiŭ sĕ trăiesc, voiŭ sĕ iubesc,
»Pân' viața'mĭ nu sĕ curmă!“

— „O fiul meu!“... Dar în zadar,
Căcĭ el e-acum departe.
Rĕmâne mama suspinând;
Speranțele-ĭ sûnt mórte.

Și iată'l lacom alergând,
Cu piept plin de credință;
In sufletu-ĭ orĭ și ce vis
Sĕ pare cu putință.

El caut'amor, el caut'amicĭ,
Să-și facă vrea un nume:
Din fericire partea sa
Isĭ cere dela lume.

Sĕ 'ndréptă 'n sus, sĕ 'ntréptă 'n jos,
Jertfesce dulcea pace,
Și face încâlcitul drum...
Din noĭ cine nu'l face?

Dar și'amicie și amor
El vede, că nu este
Decât un prea deșert cuvênt,
O sarbĕdă poveste.

Ér' numele de toți mărit
Nu'l are cel maĭ harnic,
Ci al minciuneĭ prooroc,
Isteț și 'n vorbe darnic.

Și în sfĕrșit din tristul vis
Când érăși sĕ trezesce,
Cu glasul de căință plin
El lăcrimând grăesce:

„O mamă fiul rĕtăcit,
„Venitu-și-a în sine.
„El sĕ căesce mult amar...
„Primesce'l ér' la tine!

„In cea căsuță de sub dél
„Noĭ amêndoĭ trăĭ-vom,
»Și'al fericireĭ mândru fir
„Cu drag ér' împletĭ-vom.

*) Publicat și în »Convorbirile literare« cu óre-care schimbărĭ.

„La sînul tĕŭ îmbĕtrânit.
„Eŭ fața'mĭ voĭ ascunde
„Și inima'mĭ de-un sfânt fior
„De noŭ sĕ va pĕtrunde.“

Și rĕzimat de-al sĕŭ toiag
Pribégul sĕ întórce,
Și mameĭ scumpe mângâerĭ
In gândul sĕŭ el tórce.

„Ah, iată délul mult iubit
„Și dulcea mea căsuță;
»Óre de-acolo plânsu'țĭ ochĭ
„Mĕ pot zărĭ, măicuță?...

„Dar e aevea, séŭ visez?....
»Ferestrele sûnt sparte
„Și coperișul plin de mușchiŭ
„Căḑut e de o parte.

„O mamă, cum te-am părăsit!
„Mĕ veĭ ierta tu óre?....

„Dar glasul luĭ în ceĭ părețĭ
Nicĭ un rĕsunet are.

„Ce gând, ce gând îngrozitor;
„O Dómne, fie'țĭ milă!...
„Vaĭ, iată colo lângă teiŭ
„Și jalnica movilă!“ —

Și de durere înecat
Sĕrmanul ametesce,
Și de pământul înverḑit
Mult, mult sĕ alipesce.

Ér' când desface-se, târḑiŭ,
A luĭ durere mută,
Mormêntul rece și tăcut
Cu dor nespus sărută.

Și lacrimĭ varsă ne 'ncetat
Și numele ĭĭ chiamă...
Zadarnic!... Ah, nicĭ un cuvênt
Nu-ĭ spune a luĭ mamă!

A. Bârseanu.

Bibliografie.

Gramatica teoretică-practică a limbeĭ germane pentru usul tinerimeĭ române, de *Ión Cionca*, profesor de limba română la școla reală și la școla superióră de fete a comunității evangelice din Bucurescĭ. Ediținea a doua, revĕḑută și îmbunătățită. Bucurescĭ, editura libr. Socec & Comp. 1887. Prețul 2 leĭ 50 banĭ, pentru Austro-Ungaria 1 fl. 20 cr.) Un vol. în 8° cu 330 pag. — Gramatica germană a d-luĭ Cionca este, după cum credem noĭ, maĭ bine întocmită decât tóte celelalte gramaticĭ germane, ce le-am avut până acum. Ea este potrivită pentru eleviĭ din școlele secundare și totodată pentru acele persóne, care ar voí să studieze limba germană pe cale privată.

»Gazeta Săténuluĭ“, este numele uneĭ foĭ, ce apare acum în anul al patrulea în Rîmnicul-Sărat, sub redacțiunea d-luĭ *C. C. Datculescu* și care are ca scop rĕspândirea cunoscințelor trebuincióse agricultoruluĭ și poporuluĭ în genere. Ca cetitorul să'șĭ pótă face o idee maĭ lămurită despre cuprinsul acesteĭ foĭ, îĭ punem înaintea ochilor cuprinsul unuĭ numĕr, și anume al N-ruluĭ 11 din 5 Iulie a. c. El este următorul: Cum sĕ pot vindeca bubele țĕreĭ, de *M. de la Korn.* — Corespondența „Gazeteĭ Săténuluĭ“ din Transilvania, de *I. Georgescu.* — Medicul practic, de *Un amic al poporuluĭ.* — Corespondența „Gazeteĭ Săténuluĭ“, de *Vasile Sala* (din Vașcou). — Inul, de *C. C. D.* — Cobea scandens (o flóre) de

Un amator de flori. — Grădinile de érnă pe acoperemintele caselor, de *Sătucénul.* — Phasianidele (fasanii), după *Magaud d'Aubusson.* — Sulimanul, de *I. Aristotel.* — Corespondența „Gazetei Săténuluĭ," de *Zamfir* (dela delta Dunărei). — Statua unuĭ sătén, de *K.* — Din localitate. — Din țéră. — Buletin comercial. — Miscellanea. Afară de acésta numĕrul în cestiune conține încă treĭ gravurĭ negre, douĕ colorate și un tabloŭ fotografic, care represintă pe fundatoriĭ „Gazetei Săténuluĭ." — După cum sĕ póte vedé, „Gazeta Săténuluĭ" este o fóie bine îngrijită, cu cuprins variat, și preste tot de folos pentru economiĭ românĭ. Prețul abonamentuluĭ pentru România este 10 leĭ, éră pentru Austro-Ungaria 5 fl. Abonenții primesc ca premiŭ saŭ un esemplar din scrierea „Florile" de d-l C. C. Datculescu, saŭ un esemplar din anul II saŭ III al „Gazetei Săténuluĭ."

Cuvêntare funebrală la înmormêntarea negustătoruluĭ *Eremie E. Popa*, fost epitrop primar maĭ multĭ anĭ și binefăcĕtor al bisericeĭ din Bacĭfalu, ținută de *Toma Frateș*, presb. ort român. — Sibiiŭ, tipografia archidiecesană, 1887. — In cuvêntarea sa părintele Frateș dă date amĕnunțite despre viața unuia din fruntașiĭ noștri din împrejurimea Brașovuluĭ. Venerabilul bĕtrân Eremie E. Popa, rĕposat în 7 Iuniŭ a. c., s'a distins între altele și prin crescerea, ce a dat-o fiilor sĕĭ. *B.*

Diverse.

Societatea de lectură „Andreiŭ Șaguna." Din darea de sémă a acesteĭ societățĭ formate de eleviĭ dela institul teologic și pedagogic din Sibiiŭ despre activitatea sa în decursul an. $188^6/_7$ estragem următórele date: Societatea presidată de d-l profesor seminarial *Dem. Comșa* a ținut în decursul anuluĭ școl. trecut 26 ședințe ordinare și estraordinare, precum și o ședință festivă în preséra de Sf. Andreiŭ. In aceste ședințe s'aŭ cetit și s'aŭ discutat 23 lucrărĭ, și s'aŭ declamat maĭ multe poesiĭ. Maĭ tóte lucrările s'aŭ petrecut în fóia societățiĭ întitulată „Musa." Numĕrul membrilor în decursul a. espirat a fost de 99, între carĭ 97 ordinarĭ și 2 ajutătorĭ. Biblioteca societățiĭ constă de present din 1543 opurĭ în 1672 volume și 324 fascicule — este de notat, că în anul acesta s'a tipărit un catalog al societățiĭ, — éră averea în banĭ de 565 fl. 54 cr. Colecțiunea numismatică a societățiĭ constă din 114 piese. — După cum vedem, societatea „Andreiŭ Șaguna" progresézĕ din ce în ce tot maĭ mult.

† Aron Florian.

Încă un bărbat vrednic a dispărut din șirul luptătorilor némuluĭ nostru românesc pentru ajungerea idealelor luĭ pe tărîmul luminăreĭ și culturei sale. Acesta este *Aron Florian*, al căruĭ nume strălúce în pleiada scriitorilor poporuluĭ nostru din epoca primă a renașcereĭ sale literare.

El s'a născut în Ardeal la a. 1805. Tatăl sĕŭ, care era preot român de rel. ort., i-a dat cele dintâiŭ cunosciințe de carte în limba română. După-ce Florian a urmat învĕțăturile claselor primare în Sibiiŭ, a trecut cursul gimnasial în Blaj, ér' studiile academice și le-a făcut la universitatea din Pesta.

După terminarea studiilor, pe la 1827 trecù în România, ca să clădéscă maĭ de parte opera începută de *George Lazar*. Acolo a fost în timp de treĭ anĭ învĕțător la școla întemeiată de boerul Constantin Golescu, în satul Golescĭ, până la mórtea acestuia în a. 1830.

In anul 1831 *Florian* fù însărcinat cu organisarea școlelor, și denumit profesor la școla publică din Craiova, unde dedea lecțiĭ de geografie, de istoria universală și de stilistică, fiind și ca inspector al acesteĭ școle.

În anul 1833 fù permutat la colegiul Sf. Sava în Bucurescĭ, ca profesor de istoria universală și de istoria patrieĭ până la anul 1847, când fù numit Revisor general de școle districtuale.

Prin zelul sĕŭ cel neadormit *Florian* deșteptà în junimea română nunumaĭ un viŭ interes pentru istorie și maĭ ales pentru istoria națională, dar și tot felul de sentimente religióse, morale, naționale și maĭ ales sentimentul pentru binele de obște, care lipsià până atuncĭ maĭ cu totul, și fără care omul nu póte produce nimic bun.

La anul 1849, împins de felurite împrejurărĭ politice, trecù în Transilvania, unde maĭ apoĭ primì redacțiunea jurnaluluĭ „Telegraful Român“, întemeiat de Episcopul *Andreiŭ Șaguna* la Sibiiŭ. Curênd însă după aceea fù numit, împreună cu Ioan Maiorescu, redactor pentru textul românesc al *„Fóeĭ legilor imperiale“* din Viena. Acolo petrecù până la încheerea tractatuluĭ de Paris în urma resbeluluĭ din Crimea.

In a. 1857 întorcându-sĕ în România, fù numit profesor de retorică la colegiul St. Sava, care studiŭ l'a profesat 2 anĭ. In a. 1869 i s'a încredințat érăși catedra de istoria universală și de statistica generală până la 1862, când organisându-sĕ facultatea de

litere și de filosofie la universitatea din Bucurescĭ, fù numit profesor de istoria universală critică la acea facultate.

Dela *Aron Florian* avem următórele opere:

1. *Catechismul omuluĭ creștin moral și social*, încoronat de Eforia școlelor cu o medalie de 50 de galbenĭ. (1833.)

2. *Elemente de geografie, pentru școlele primare.* (1834.)

3. *Elemente de istoria vechiuluĭ și nouluĭ testament*, pentru școlele primare (1835).

4. *Idee repede despre istoria țĕreĭ românescĭ* în 3 volume (1835) până la epoca luĭ Mateiŭ Bassarab.

5. Manual de istoria Țĕreĭ Românescĭ, pentru tinerimea studiósă (1841).

6. *Catechismul religiuneĭ ortodoxe*, pentru școlele primare 1842).

7. *Patriarchiĭ*, carte de cetire pentru tinerimea de ambe sexe, traducțiune din limba francesă (1842).

8. *Dicționar franceso-român*, două volume marĭ, lucrat împreună cu P. Poenaru și G. Hill (1843).

9. *Elemente de istoria universală*, pentru tinerimea studiósă (1846).

Afară de acestea, în anul 1835 a colaborat împreună cu *Eliad Rădulescu* la redacțiunea „*Curieruluĭ românesc*“, ér în an. 1838, în unire cu G. Hill a publicat jurnalul quotidian „*România*“. In a. 1836 a redactat jurnalul literar: „*Museul Național.*“

Alte manuscripte și colecțiunĭ de ale sale, ce eraŭ să sĕ mai publice, s'aŭ perdut în timpul evenimentelor din 1848.

La 1862 fù numit membru al Consiliuluĭ permanent de instrucțiune, unde cu puține întrerumperĭ a adus continuŭ un serviciŭ fórte mare causeĭ propășireĭ némuluĭ sĕŭ chĭar și în anĭ bĕtrânețelor sale, până la inceputul anuluĭ 1871, când apoĭ obosit de bĕtrânețe și de muncă literară sĕ retrase în viéță privată, cu firma convingere despre posibila indeplinire a oficielor chiămăreĭ sale în ramura instrucțiuneĭ și luminăreĭ poporuluĭ sĕŭ.

Dea cerul, ca să vedem pe mulțĭ fiĭ aĭ némuluĭ nostru românesc înzestrațĭ cu însușirile eminente a le luĭ *Aron Florian*; dea cerul să avem pe viitor tot bărbațĭ așa de activĭ, așa de rîvnitorĭ pentru binele și propășirea némuluĭ lor, ca acest veteran, cu care poporul nostru cu dreptul se póte mândri. Numele astorfel de binefăcĕtorĭ sufletescĭ nu póte fĭ nicĭ odată uitat, ĕră faptele lor vor fĭ păstrate pentru vecinicie în inimile urmașilor, ca cea mai scumpă moștenire a lor. **X Y.**

Convocare.

„*Reuniunea învĕţătorilor români ort. res din Districtulŭ X (Braşov) al Archidiecesiĭ transilvane*“ ’şĭ va ţiné adunarea sa generală la 24, 25 şi 26 August a. c. st. v. în *Braşov*. La acéstă adunare sĕ invită toţĭ P. T. D-niĭ membri aĭ reuniuneĭ.

Programa.

Şedinţa I. Luni, 24 August a. m.

1. Deschiderea şedinţeĭ prin presidiŭ.
2. Apelul nominal.
3. Raportul general al comitetuluĭ central despre activitatea sa în decursul anuluĭ 1886/87.

Şedinţa a II. Luni, 24 August p. m.

4. Raportul cassaruluĭ despre averea reuniuneĭ.
5. Raportul bibliotecaruluĭ.
6. Raportul şi raţiociniul comitetuluĭ central despre fóia reuniuneĭ: „*Şcóla şi familia*“ anul I şi II.
7. Alegerea comisiunilor revĕdĕtóre şi de scontrare.
8. „Metodica specială a limbeĭ maghiare în şcólele poporale române“, disertaţiune de membrul *I. Broş.*

Şedinţa III. Marţi, 25 August a. m

9. Raportul special al comitetuluĭ central asupra temelor pertractate în despărţăminte: „Descrierea feruluĭ“, prelegere practică pentru aniĭ din urmă aĭ şcóleĭ primare, şi: „Cum să facem pe eleviĭ din anul I de şcólă cunoscuţĭ cu noţiunea propositiune (dicere); desfacerea eĭ în vorbe, silabe şi sunete?“.
10. Discutarea temeĭ prescrisă de M. Consistor archidiecesan din Sibiiŭ: „Care este causa, pentru care grădinile şcólelor nu sĕ sporesc, şi pentru ce uniĭ învĕţătorĭ, avênd pămênt pentru grădina de şcólă, nu’l cultivă pentru instruirea şcólarilor în grădinărit, şi ce mĕsurĭ ar fi a sĕ lua pentru a sĕ da un avênt maĭ mare în instruirea acestuĭ ram folositor?“

Şedinţa IV. Marţi 25 August p. m.

11. Rapórtele comisiunilor.
12. „Câte-va îndrumărĭ practice la propunerea istoriĭ în şcólele poporale“, de membrul *I. Dariu.*

Şedinţa a V. Mercurĭ, 26 August a. m.

13. Discutarea temeĭ prescrisă de M. Consistor archidiecesan din Sibiiŭ: „Care sûnt causele, pentru care absenţiile şcolare sûnt pré numĕróse şi prin ce s’ar puté delătura acest inconvenient împedecător în instrucţiunea poporală?“
14. Stabilirea budgetuluĭ pe anul 1887/88.

Şedinţa VI. Mercurĭ, 26 August p. m.

15. Alegerea nouluĭ comitet pe un period noŭ de 3 anĭ.
16. Propuneri de sine stătătóre.

La însărcinarea comitetuluĭ central al reuniuneĭ.

Braşov, 15 Iulie 1887 v.

St. Iosifŭ, preşedinte. **I. Dariu**, secretar I.

Proprietară: »Reuniunea învĕţătorilor rom. gr. or. din Districtul al X-lea, Braşov«
Tipografia Alexi, Braşov